

Óli Jacobsen

Kjølbro:

SALTFISKUR OG FÍGGING

*Kjølbro átti sín sín part av ferðunum hjá Sólorku í oktober.
Her verður hildið fram við hansara saltfiskasøgu*

3. partur

Miðdepilin hjá Kjølbro var í mong ár á Stongunum, soleiðis sum Kjølbro sjálvur greiðir frá:

Tað vóru nokk so góð ár fram til 1926. Men tað gekk ikki væl hjá øllum. Eg kann minnast, at í 1926 keypti eg Stengurnar, alt sum tað var, frá Charles Mauritzen & Co (seinni Brockie & Co), sum seldi tað fyri Olaf Olsen, sum var komin í trupulleikar, og hann vildi hava meg at keypa tað.

Ein dagin í 1926, ein sera góður dagur til fiskaturking, tá sendi eg Charles Mauritzen eitt telegramm og bjóðaði 25.000 krónur kontant fyri Stengurnar, alt sum tað var, og eg fekk svar aftur so at siga umgangandi, at hann aksepteraði.

Til virkini á Stongunum hoyrdu hús, brúgvar og fiskastykki, alt tað, sum Kjølbro tørvaði, nú fiskiflotin var farin at mennast so skjótt. Hann keypti, sum fyrr greitt frá, tey flestu virki í Klaksvík, sum vóru komin í fíggjarliga trongstöðu. Virkini á Stongunum høvdu størstan týdning. Økið var stórt, og vegur gekk oman til handilin. Tað var atdjúpt og móguleikar at gera brúgvar, har stór skip kundu leggja at.

Tey gomlu handilshúsini á Stongunum vórðu tikin niður í 1927/28, og eini nýggj fiskahús 40x14 alin til stóddar í trimum hæddum vórðu bygd í staðin. Niðast var ráfiskagoymsla og vaskikjallari, í miðjuni goymsla og ovast turkarí, har fiskur varð turkaður inni burturav. Hitin í hesum turkihúsinum kom frá dampi, sum varð leiddur gjøgnum rør, sum vóru lögð inn í turkirúmið. Fiskurin varð lagdur at turka á rimum. Í fyrstani høvdu tey fastar rimar, men tað vísti seg, at leysir rimar egnaðu seg betur.

Beint undan og eftir seinna heimsbardaga fingur turkihúsini í Føroyum eisini turkikanalir, sum blástu heita luft inn í turkirúmið á fiskin, sum lá á rimunum.

Tøknin fekk størri og størri týdning, eitt nú fingur teir motorspæl, sum lyfti fiskin úr kjallaranum upp í turkaríð, men nú var eisini el-verk komið til Klaksvíkar, sum ikki bert gav ljós bæði inni og úti, men eisini orku til annað við. Fiskurin var tikin við spælinum upp á tekjuna at turka, tá ið líkindi vóru til tess.

Kendur fyri framúr góðsku

A/S Balslev & Goos var handilssamband hjá Kjølbro í Keypmannahavn fram til heimsbardagan.

Kjølbro var kendur fyri at framleiða

Fyrsta brúgvín og fiskahúsið hjá Kjølbro

Turkihúsið á Stongunum

fyrsta floks fisk, og í einum brævi frá Balslev & Goos fekk hann at vita, at ein kundi hjá teimum hevur klagt um, at hann hevði fingið fisk frá einum øðrum framleiðara enn Kjølbro. Í klaguni varð sagt, at »det var en forudsætning ved Købets afslutning, at det drejede sig om Kjølbro's egen Produktion, thi dette blev stærkt fremholdt som et anbefalende Moment ved Forretningen, medens det nu viser sig at være Fisk fra en helt anden Producent paa en ganske anden Plads paa Færøerne...«

Stauning reklameraði fyri

føroyskum saltfiski

Ein annar móttakari í Danmark var Export-felagið. Hetta var eitt felag hjá Christiani Holm Jacobsen, sum hevði eina deild í Keypmannahavn.

Búmerki felagsins var ein toskur við áskriftini: »Eat Faroese Klipfish – best in the world – spis færøsk Klipfisk, Verdens bedste.« Leiðari á hesi deildini í Keypmannahavn var Svend Jørgensen. Hann gjørdi fleiri søluátøk til frama fyri føroyskan fisk í Danmark.

Millum annað fekk hann danska forsetisráðharran, Thorvald Stauning, at

reklamera fyri føroyskum saltfiski. Ein plakat varð gjørd við saltfiski kallað »Stauning Fisk« við mynd av Stauning, har hann segði um føroyskan saltfisk: »Den smager fortrinligt«. Í 1932 skrivaði Kjølbro, at Jørgensen »køber saa at sige udelukkende min fisk«. Hetta hevur tískil eisini verið reklama fyri Kjølbro.

Føroya Fiskaexport

Triatiárin vóru ógvuliga trupul við fleiri fíggjarligum bakkøstum við avleiðingunum av Wall Street krakkinum í 1929 og fallandi prísnum allastaðni. Oman á alt hetta kom borgarakríggið í Spania, sum var ein av høvuðsmarknaðunum hjá Føroyum.

Sølan hagar steðgaði eina tíð. Umframt hetta vórðu altjóða handilstiltøk sett í verk móti einum øðrum týðandi marknaði hjá føroyingum, Italia, so tað var næstan ógjørlegt at sleppa av við fiskin, og pengar vóru frystir inni.

Fyri at gera ilt verri, sveik fiskiskapurin, og lítið fiskaarbeiði var tí á landi. Mong føroysk virki fóru av knóranum, og arbeiðsloysið var stórt. Tá var tað, at feløgini í fiskivinnuni vendu sær til danskar og føroyskar myndugleikar um at gera okkurt munagott, so komast kundi burtur úr teirri ringastu neyðini. Sendinevnd fór til Danmarkar í 1935. Eitt úrslit av hesum var uppskot um at stovna eitt lutafelag at taka sær av allari saltfiska- og klippfiskasølu úr Føroyum. Hetta skuldi tryggja, at tað ikki varð selt fyri órimiliga lágan prís. Í hesum sambandi játtaði ríkið eina millión krónur til sölufremjandi og onnur bótandi endamál. Ein millión var nógur peningur tá í tíðini.

Tann skipan varð eisini sett í verk, at Kongeriget Danmarks Fiskeribank kundi veita tvær milliónir árliga í láni til fisk, sum lá á goymslu.

Fígging og kreppur

Undir borgarakrígnum í Spania seinni í triatiárunum var fiskivinnan í Føroyum í svárrari fíggjarligari kreppu. Pakkhúsini vóru full av óseldum fiski umframt skipini, sum lógu við last. Hetta merkti samstundis, at eingir pengar vóru til rakstur ella lønir. Í januar 1936 var val til parlamenttið í Spania.

Úrslitið var, at nýggj stjórn kom til, sum millum annað noktaði at útflyta gjaldoyra. Úrslitið av valinum og politikkinum hjá stjórnini førði til spanska borgarakríggið, sum gav føroyskum fiskaútflutningi stórar trupulleikar.

Spurdur um hetta svaraði Kjølbro í Norðlýsinum: